

L'ACADÈMIA DE CIÈNCIES MÈDIQUES DURANT LA GUERRA CIVIL

Josep Maria CALBET CAMARASA

En aquesta nota intentem perfilar l'activitat de l'Acadèmia durant la guerra civil 1936-1939. D'entrada cal dir que els treballs que fan referència a aquesta entitat durant aquell període esmentat són molt pocs. I també recordar que en aquell moment la majoria de les publicacions periòdiques mèdiques de Catalunya van desaparèixer. El mateix portaveu de l'Acadèmia "Annals de Medicina" d'aparició mensual des del 1907, només es va publicar els primers tres mesos de l'any 1936 (1). Per tant qualsevol tipus d'informació sobre l'activitat acadèmica cal cercar-la la premsa política. L'única font d'alguna utilitat ha estat la lectura de les actes de les sessions de la Junta de Govern.

Una guerra civil com la nostra en la que es van desbordar tantes passions i odis viscerals tingué conseqüències catastròfiques. A més de ser un conflicte ideològic d'abast mundial va acarnissar-se amb la cultura catalana. I per tant una de les víctimes va ser aquesta Acadèmia que sempre s'havia significat en la defensa de la personalitat catalana.

La qüestió econòmica

Quan una entitat depèn de les quotes dels seus membres el nombre de socis és determinant.

Uns mesos abans de començar la guerra -el novembre de 1935- l'Acadèmia tenia 450 socis numeraris que pagaven una quota anual de 120 pessetes i 52 de fora de Barcelona que en pagaven 60. Disposava a més a més de 200 socis agregats i 114 de forans que satisfien 15 pessetes. El juliol de 1936 els socis numeraris eren 475 i els agregats 225. A aquests cal afegir-hi 45 socis numeraris de 60 pessetes i 120 de forans. Les quotes eren les mateixes del 1935.

Quan va esclatar la guerra l'Acadèmia va patir una dispersió dels seus membres que Manuel Piera i Flo (2) va descriure de la manera següent:

A/ Socis que van demanar la baixa per escrit estant al corrent del pagament. Altres que van fer el mateix però sense estar-ho.

B/ Socis que devien diversos mesos però que van satisfer algun rebut amb data posterior.

C/ Els que van demanar la baixa verbalment.

D/ Socis desplaçats al front (3).

E/ Socis desapareguts. Alguns foren afusellats com el membre de la Junta de Govern Miquel Torelló i Cendra que havia estat tradicionalista destacat. Altres es van passar a la zona del govern de Burgos.

F/ Socis morosos.

Aquesta sagnia de socis va tenir un significat molt negatiu per l'economia de l'entitat. I el març de 1937 es va transmetre una carta a tots aquells que s'havien donat de baixa amb la intenció de sensibilitzar-los i reincorporar-los a les tasques de l'Acadèmia (4). Però la qüestió econòmica empitjorà fins el final.

En començar el 1937 es va estructurar la condició de socis **numeraris forans** de la següent manera:

-Socis del cinturó de Barcelona: Sant Adrià, Badalona, Santa Coloma, Sant Just, Esplugues i l'Hospitalet que pagarien 60 pessetes.

-Socis de rodalies que en pagarien 30.

-Socis d'altres pobles que en pagarien 15.

-La quota dels agregats seria de 36 pts a l'any.

Caldrà recordar que hi havia alguna societat adherida que no havia pagat res a l'Acadèmia. La Societat de Tisiologia no tenia cap deute i llurs socis eren membres de l'Acadèmia. En canvi les societats de Pediatria, Cirurgia, Urologia i Radiologia no havien pagat res a l'Acadèmia els anys 1936 i 1937.

El dèficit econòmic es va anar acumulant. Entre els mesos de juliol a octubre de 1936 s'havien cobrat 17.184 pessetes per quotes. És a dir 4.296 per mes. Però hi havia pressupostades 5.800 al mes. La diferència negativa era doncs considerable. I això va ser així perquè l'Acadèmia hagué d'afrontar una sèrie de despeses no previstes i totalment atípiques. Per exemple un sou que cobraven uns milicians per guardar l'Acadèmia.

A les darreries de 1936 el Comitè Obrer de Control del Sindicat de Metges de Catalunya va comunicar que havia estat dissolta la cèl·lula d'incautació del Casal del Metge. Per tant les despeses de manutenció dels milicians quedaven reduïdes a la dels tres que quedaven per fer guàrdia al Casal. Despeses que calia distribuir a parts iguals entre el Sindicat de Metges, El Col·legi i l'Acadèmia. Tot i així l'Acadèmia havia de pagar unes 300 pessetes cada quinze dies (5).

Tampoc funcionaven massa bé les ajudes oficials. Per exemple en començar la guerra la secció de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona es va comprometre a donar a l'Acadèmia 2.500 pessetes. Però aquesta donació no es faria efectiva "fins que la situació estigués normalitzada" (6). És a dir l'Acadèmia no va veure ni un cèntim de l'Ajuntament. Sembla que només la Conselleria de Cultura va fer arribar a l'Acadèmia una subvenció semestral de 500 pessetes (7).

L'asfíxia econòmica va arribar a l'extrem de que no es podien pagar les subscripcions a les revistes. Tampoc podien exportar-se divises. L'única solució va ser demanar a les cases editores que "continuessin concedint un crèdit a l'entitat" (8). Si l'Acadèmia va poder salvar-se en aquelles condicions i subsistir va ser gràcies al generós esforç que van fer alguns acadèmics i especialment el d'alguns membres de la Junta de Govern. Que tot cal dir-ho, aquest esforç econòmic individual ja tenia antecedents en altres èpoques no tan compromeses.

Canvis en la Junta de Govern

Des del 1934 Boi Guilera Molas era el president de l'entitat. I entre els membres de la Junta hi havia Agustí Amell Sans, Pere Babot Boixeda, Carles Carceller Blay, Modest Casanovas Viadé, Jaume Elias Jornet, Enric Fernández Pellicer, Jaume Guerra Estapé, Ricard Moragas Gràcia, Josep M. Ramentol Rifà, Josep M. Roca de Vinyals, Alfred Rocha Carlotta, Lluís Sayé Sempere, Lluís Suñé Medan, Miquel Taverna Torm, i Miquel Torelló Cendra.

En Junta de Govern extraordinària del 7 d'octubre de 1936 es van renovar parcialment alguns càrrecs i entre aquests cal esmentar el de president Antoni Trias Pujol, vicepresident Antoni Esteve Subirana, vicesecretari Miquel Taverna Torm, secretari d'actes Manuel Miserachs Rigalt, tresorer Manuel Piera Flo, conservador de museus Antoni Oriol Anguera, bibliotecari Modest Casanovas Viadé i al vocal segon Xavier Vilanova Montiu. Aquests nous càrrecs i els renovats van prendre possessió el 21 d'octubre següent i en aquell acte Boi Guilera va parlar de "la tasca un xic feixuga que representa en els moments actuals per l'Acadèmia i la seva junta més que res d'ordre econòmic" però va expressar la seva confiança en l'èxit de la nova junta i felicità a Antoni Trias. A aquestes paraules Trias va respondre que agraià la felicitació i acceptà "com un gran honor la tasca que li pugui reportar el càrrec".

El 14 de juliol de 1937 hi hagué una altra renovació parcial de càrrecs a la junta i així hi van entrar Josep A. Armengol de Llano, Anton Cid Pla, Ferran Faixat Pla, Albert Folch Pi, Ignasi Orsola Martí, Pere Pujol Casals, Francesc X. Queraltó Guàrdia, Jaume Sabater Vallès (de Reus) i Conrad Xalabarder i Puig.

I encara una altra renovació el 19 d'octubre de 1938 en la que va ser elegit nou president de l'Acadèmia Joan Soler Julià. Altres membres de la nova junta foren Armengol, Pau Cartañà Castella, Deulofeu, i Adolf Ley Gràcia com a secretari d'actes (9). El 3 de novembre J. Soler Julià va acceptar la seva candidatura i va ocupar el càrrec el 28 de novembre de 1938 quan el signe del desenllaç de la guerra ja era evident per a tothom. Hi hagué una proposició exposada per H. Puig i Sais que deia que ateses les bones gestions portades a cap per la Junta de Govern que presidia Trias Pujol i les circumstàncies extraordinàries del moment, havien de continuar els mateixos membres de la junta i va demanar que així s'acordés per aclamació. Però Trias ho rebutjà i volgué que es fes el canvi reglamentari i que no

volia assumir cap actuació que pogués semblar irregular. El secretari va dir que l'únic membre de la junta que havia de continuar era A. Oriol Anguera ja que per resoldre els problemes greus que tenia l'Acadèmia calia comptar amb un soci que conegués les gestions realitzades (10). Joan Soler va justificar la seva acceptació "pel seu amor de sempre a l'Acadèmia" (11). Deulofeu en nom dels entrants va prometre els sacrificis necessaris per a que en tot moment l'Acadèmia conservés la seva tradicional vàlua científica. Adhuc va proposar fer un curset monogràfic sobre pH, però Armengol de Llano li va dir que en aquelles circumstàncies tindria una migrada concurrència que no compensaria els seus sacrificis. Folch Pi per la seva part va oferir la col·lecció de revistes estrangeres de la biblioteca de Sanitat de Guerra. Amb elles podrien sortir-ne conferències. Cada soci podria posar al dia un determinat punt de la seva especialitat. I així es va acceptar.

Cicle de conferències i comunicacions científiques

En esclatar la guerra l'Acadèmia va organitzar una sèrie de conferències relacionades amb la patologia que va generar el conflicte bèl·lic. Van ser les següents:

- 25-XI-1936. Antoni Oriol Anguera: "La bioquímica en la guerra".
- 2-XII-1936. Lluís Gubern Salisachs: "Tractament de les ferides en general" (12).
- 9-XII-1936. Josep Trueta Raspall: "Fractures en temps de guerra" (13).
- 16-XII-1936. Pere Cartañà, Manuel Piera Flo, Jaume Sunyer Pi: "La profilàxia de les malalties infeccioses".
- 23-XII-1936. Ricard Moragas Gràcia: "Les tècniques de transfusió sanguínia en temps de guerra" i Manuel Miserachs Rigalt: "Organització dels serveis de transfusió en temps de guerra" (14).
- 30-XII-1936. Antoni Peyrí Rocamora: "El problema de la venerologia en la guerra".

I un cicle de traumatologia de guerra a càrrec dels següents quatre socis:

- 6-I-1937. Francesc Domènech Alsina: "Els traumatismes abdominals".
- 13-I-1937. Adolf Ley Gracia: "Els traumatismes crànioencefàlics".
- 20-I-1937- Antoni Trias Pujol: "Els traumatismes de tòrax".
- 27-I-1937. Josep M. Bartrina Thomàs: "Els traumatismes de l'aparell urinari".
- 3-II-1937. Conrad Xalabarder Puig: "Problemes que planteja la guerra en matèria de tuberculosi pulmonar".
- 10-II-1937. Joan Córdoba Rodríguez: "La protecció social de l'infant abandonat a la guerra".
- 17-II-1937. Albert Folch Pi: "Els problemes de la dietètica en temps de guerra".
- 24-II-1937. Ramon Sarró Burbano: "Les neurosis de guerra".

Conferències de divulgació

Per altra part hi hagué interès en donar unes conferències de divulgació sanitària relacionades amb la situació de guerra que es vivia. S'havia previst que serien de lliure concurrència i divulgades per ràdio.

Entre aquestes conferències caldria destacar les següents:

5-XII-1936. Pere Gabarró Garcia: "Primeres cures als ferits de guerra" (15).
26-XII-1936. Antoni Valls Conforto: "La profilàxia de les malalties infeccioses".
28-XII-1936. Antoni Oriol Anguera: "Els gasos tòxics en la guerra" (16).
I a més a més les comunicacions d'Antoni Peyrí, Joan Córdoba i A. Folch Pi que hem esmentat anteriorment.

Trias va posar de manifest l'interès doctrinal i científic que tenien aquests temes en relació amb la guerra. Volia que els socis hi fessin aclariments i aportacions. Amb tot això el conferenciant donaria unes conclusions finals que serien el nus del tema de divulgació "prèvia vènia de les autoritats". Però Pere Babot uns dies més tard va comunicar que hi havia hagut dificultats en l'execució lliure del programa de conferències de divulgació mèdica. Es va fer una Junta de Govern extraordinària el 7 de desembre de 1936. Allí es va dir que els treballs s'havien presentat a Sever Perramon, que era membre del Consell de Sanitat de Guerra a "l'objecte d'evitar tota falsa interpretació". Però aquest no ho va autoritzar (17).

Amb tot això s'havia publicat un full sobre la guerra aeroquímica. I es va pensar de reimprimir-lo gràcies als anuncis que hi posaria "Magatzems Alemanys". I naturalment l'Acadèmia es va inhibir. Però Oriol Anguera que actuava com element tècnic a la secció de Defensa Passiva prop del Consell de Sanitat de Guerra va dir que ja estava en curs de publicació un llibret-opuscle amb profusió de detalls i esquemes sobre el tema de la seva conferència "Els gasos tòxics en la guerra".

Tenim notícia d'altres treballs presentats a l'Acadèmia durant aquest període encara que no tenen una relació directa amb la guerra (18).

La cremació de cadàvers

Una qüestió de certa importància va preocupar als membres de la Junta. Era sobre la cremació de cadàvers que havia estat proposada per Fèlix Martí Ibàñez, Director General de Sanitat i Assistència Social de la Generalitat de Catalunya, en una carta que va dirigir a l'Acadèmia (19).

Fèlix Martí Ibàñez argumentava en favor de la cremació els punts següents:

-La dificultat de reunió per a un determinat terreny de les condicions sanitari-geològiques exigides als cementiris.

- La cessació dels focus etiològics infecto-contagiosos que representa la descomposició i putrefacció d'un cadàver.
- L'acostament o englobament dels cementiris pels tentacles urbans d'una localitat en creixença.
- La utilització dels terrenys destinats a cementiris per a conreu, escoles, parcs o jardins.
- La desaparició de la necessitat d'ampliar els cementiris amb les seves conseqüències econòmiques.
- La supressió de les cerimònies funeràries i de les seves crescudes despeses.
- La supressió de les remocions sepulcral antiestèticament macabre.
- La igualtat de tots els ciutadans portada, fidels als actuals postulats d'humanitat, al final resultant de les seves restes.

La resposta en nom de l'Acadèmia la van donar Antoni Trias Pujol, Antoni Oriol i Anguera, Manuel Piera i Flo, Ricard Moragas i Miquel Taverna Torm. Els cinc van creure convenient la cremació des d'un punt de vista higiènic, sanitari, social, estètic i urbanístic.

Des del punt de vista econòmic Piera va dir que la resposta l'havien de donar els tècnics. Els quatre restants també van dir que sí.

Des del punt de vista judicial Trias va dir que sí però amb autòpsia judicial prèvia. Oriol volia retardar la cremació en tots els cadàvers amb mort sospitosa. Piera va dir que en principi no, i que àdhuc podria substituir-se la cremació per l'embalsamament. Taverna i Moragas van dir simplement que no.

També els cinc es van manifestar com a partidaris d'una aplicació parcial i gradual de la cremació i que només fos obligatòria "quan ho exigeixin circumstàncies sanitàries". Finalment es van expressar unànimament en la necessitat de que la cremació s'iniciés en ciutats de més de 50.000 habitants.

El premi de la Generalitat

Al llarg de la seva història l'Acadèmia va oferir diversos premis. Des del 1877 l'Acadèmia ja va instituir premis més aviat de caràcter honorífic per a estimular la investigació. Però el suport econòmic d'altres premis procedia sempre d'algun soci. El primer important en convocar-se fou el que va oferir Manuel Menacho Peiron el 1895 (20). Oferia cinc mil pessetes al millor treball sobre la profilàxia de la febre groga a les Antilles espanyoles (21). També Bartomeu Robert va oferir una medalla de bronze pel segon classificat. Però la independència de les colònies americanes va impedir la concessió del premi.

Durant la guerra civil el premi de l'Acadèmia va fer un salt qualitatiu. No seria donat per un soci sinó per la Generalitat. En Junta de Govern del 10 de novembre de 1937 Antoni Oriol proposà de demanar als poders públics la institució d'un premi a un treball mèdic que donaria l'Acadèmia.

En la sessió del 23 del mateix mes Folch fent referència a la proposta anterior va dir que el premi el donaria la Generalitat, però l'organització de les bases i l'atorgació del mateix seria tasca de l'Acadèmia. Es donaria a la millor aportació científica en relació amb la guerra i que al mateix temps representés una temptativa de millorar els desastres que aquesta fa. El premi hauria de ser com a mínim de 5.000 pessetes.

Trias Pujol va dir que el conseller acceptava la convocatòria del premi, i que els originals haurien de ser enviats per triplicat abans del 15 de juny de 1938, per tal de poder fer l'adjudicació al mes següent (22).

El tribunal estaria constituït per un representant del Departament de Cultura, el president de l'Acadèmia, un membre de la Reial Acadèmia de Medicina, un membre de la Facultat, i un altre de l'Hospital General de Catalunya. El secretari general de l'Acadèmia també actuaria de secretari en el tribunal. En conseqüència el tribunal va ser format per Jesús M. Bellido Golferichs, Conrad Xalabarder (vicepresident de l'Acadèmia), Felip Cardenal, Josep M. Bartrina, Francesc d'A. Estapé, i Miquel Taverna Torm (23).

Al premi s'hi van presentar uns cinc treballs i van rebre el premi ex-aequo el de Duran Jordà "Organització del Servei de Transfusions de sang al front. Tasques d'investigació sobre sang citratada conservada", i el Joaquín d'Harcourt Gort, Albert Folch Pi, i Joan Bofill Deulofeu "Contribució a l'estudi de l'etiologia i patologia dels trastorns tròfics de les extremitats produïts pel fred" (24). Però Duran Jordà en conèixer aquesta resolució del tribunal calificador va renunciar al premi en carta dirigida al "Company President". Tot el seu interès es va polaritzar en la fundació de l'Institut de Barcelona del Servei de Transfusió de Sang de l'Exèrcit de l'Est (25). Curiosament el qui anys més tard seria conegut com a prestigiós historiador de la medicina Francisco Guerra també hi va participar amb dos treballs "Pies helados" que el jurat va destacar i "Aportación a la farmacología del kala-azar".

Els "Annals de Medicina"

Ja hem dit abans que els Annals van publicar-se fins el març de 1936. En la Junta de Govern del 2 d'octubre del mateix any, Taverna Torm va informar que la Comissió de Control de Sanitat volia unificar les revistes mèdiques. Amb això els Annals perdien la seva independència. Per a la revista unificada es va proposar el nom de la revista de l'Acadèmia -Annals- per tractar-se de la revista que tenia un historial més llarg.

Per altra part Amell va recordar que el número extraordinari que havien preparat pel juliol de 1936 es va cremar juntament amb la impremta (26). També va dir que hi havia el propòsit de que el número extraordinari sortís a començament de 1938. Davant de tantes dificultats el mateix Amell informava a la Junta de Govern el 5

de febrer de 1937 que la revista unificada podria sortir amb el títol "Acta Mèdica de Catalunya" de la que en farien un tiratge a part en castellà "Archivos de Acta Mèdica de Catalunya" i en francès "Comptes Rendues de Acta Mèdica de Catalunya". El mateix Amell va fer una enquesta que va enviar a les redaccions de les revistes mèdiques de Barcelona per tal de procedir a la unificació.

Però encara vindria un altre entrebanc. Durant els fets luctuosos de la primera setmana de maig de 1937 l'Acadèmia lamentà la pèrdua d'una màquina d'escriure i un volum de l'Enciclopèdia Espasa i resultà averiada la tauleta de Secretaria i l'armari dels Annals així com les portes d'entrada dels Annals, biblioteca i les de la pròpia Acadèmia (27). Amb aquestes condicions era molt difícil donar continuïtat a la revista.

La biblioteca

Malgrat aquestes adverses condicions sorgides per la contesa bèl·lica l'Acadèmia tingué una viva preocupació per mantenir i augmentar el que sempre havia estat la nineta del seus ulls: la biblioteca.

Així Moisès Broggi va demanar que s'augmentés la quantitat destinada a l'adquisició de llibres. Va dir que no n'hi havia prou amb 9.500 pessetes anuals. Joaquim Sellas i Garriga es va adherir a la proposta i va assenyalar la quantitat mínima de 1.000 pessetes mensuals (28). Però els fets eren en part tossudament negatius. Tot i la cura dels membres de la Junta de Govern no es va poder evitar que desapareguessin una certa quantitat de volums. Aleshores es va establir un armari tancat pels llibres de text com a mesura per a fer disminuir la desaparició de llibres. Cal recordar tanmateix que la desaparició de llibres fou un mal endèmic des de que es va crear la corporació.

S'havia acordat que les societats adherides havien d'aportar a la biblioteca llibres i revistes per un valor mínim anual corresponent a 20 pessetes per cada soci de l'adherida que no ho fos de l'Acadèmia. Però ni això es va aconseguir.

Un altre perill per l'Acadèmia foren els bombardejos a què era sotmesa Barcelona. La proximitat de l'entitat al Palau de la Generalitat i al quarter central de la policia -que eren el blanc preferit dels avions- podia fer tèmer la desaparició física de l'Acadèmia. És per això que es va pensar traslladar la biblioteca a un lloc més segur (29).

Tot i així van entrar a la biblioteca durant la guerra 4.300 llibres i opuscles procedents del Casino Militar i dels donatius de diversos metges Manuel Corachan Garcia, Manuel Cuyàs Carol, Pere Domingo Sanjuan, Angel Ferrer Cagigal, Germà Kellner, A. Mur Pallarès, Jesús Pérez Rosales, i Emili Roviralta Astoul (30).

Així doncs per salvar a la biblioteca es va acordar el seu trasllat a la facultat de medicina juntament amb la biblioteca de sanitat militar. Alguns membres van dir que n'hi hauria prou amb un trasllat selectiu dels llibres però Folch opinava que havia de salvar-se la totalitat de la biblioteca. Es va avaluar que el paquetatge de llibres costaria 800 pessetes i el trasllat 2.000 (31). Era un obstacle econòmic difícil d'assumir. És per això que Trias Pujol va obtenir el compromís de la Conselleria de Cultura de fer el trasllat (32). Però els esdeveniments es van precipitar i aquest trasllat no es va realitzar.

Una estranya represa

Ocupada Catalunya per l'exèrcit sublevat contra la República un gran nombre de metges de vàlua científica indiscutible van passar a l'exili i molts altres van quedar reclosos a un exili intern. Creiem que pot ser d'interès recordar les paraules que va escriure Antoni Peyrí Rocamora. "Victoriosa, en 1939, la rebel·lió de les dretes i la sublevació militar, als vençuts no ens tocava cap més remei que escollir entre la submissió o la fugida. La submissió, era quedar-se a Catalunya, conviure amb els dominadors i presenciar la destrucció dels valors de la catalanitat i de justícia que els catalans havien forjat a còpia d'anys i més anys" (33).

Amb la derrota i la implantació del totalitarisme no és estrany que després de la guerra aparegués la dessolació, la corrupció i l'individualisme. Hi hagué un augment de la quantitat però se'n va ressentir -i molt- la qualitat. Oriol Casassas que ha estat president d'aquesta entitat també ens diu: "Després vingué la guerra i amb la guerra els truncaments i -després de la guerra- l'anul·lació d'institucions, d'homes i d'empreses. Els homes de dignitat es van veure contrets a renunciar a moltes coses..." (però hi van haver) "els que no van renunciar mai a les seves profundes arrels d'homes pertanyents a un poble concret" (34).

Però també hi van haver homes que no van tenir aquesta dignitat cívica, intel·lectual i patriòtica. El juny de 1939 un petit comitè format per Agustín Pedro Pons, Diego Ferrer Fernández de la Riva (35), José María Simarro Puig i Luis Rosal Catarineu van intentar endegar de nou l'activitat de l'entitat amb un altra ideologia i sota el ferotge control del poder políticomilitar imperant. Ara seria simplement "Academia de Ciencias Médicas" (36). Quedava totalment prohibit esmentar el nom de Catalunya acompanyant al de la nova corporació. El 27 de febrer de 1940 es van reunir el comitè i una junta consultiva i allí ja actuava de president Pedro Pons. A iniciativa d'ell es va prendre la decisió de crear "Asociaciones de Especialistas" que havien de substituir les velles societats mèdiques adherides a l'Acadèmia. Tampoc cap d'aquestes associacions faria referència a la seva procedència catalana. I Luis Torres Martí (37) va proposar que aquestes associacions fossin seccions de las "Asociaciones Españolas de Ciencias Médicas" respectives amb residència a Madrid. Pedro Pons va encoratjar a organitzar "las Asociaciones pues urge dar la sensación de la verdadera normalidad en la vida de nuestra ciudad y de España" (38). I per a fer-ho va donar un termini d'una setmana. Però a proposta d'Arruga Liró i de Soler Julià va quedar

en que el termini seria de quinze dies. I Pedro Pons va acabar el seu discurs dient: "Su preciosa colaboración abrirá nuevos cauces a la actividad de la entidad que la conduzcan a días de verdadera gloria y honor para la Patria". La seva presidència va durar gairebé vint anys.

NOTES

1.- El gener de 1938 es va publicar un número extraordinari que va pagar Laboratoris Andròmaco. S'hi van publicar diversos treballs però no aporta cap informació o notícia sobre l'activitat acadèmica.

2.- Sessió de la Junta de Govern del 20 d'octubre de 1937.

3.- En la sessió de la J. de G. del 25 de setembre de 1936 es va acordar que els socis que anessin al front no haurien de pagar les quotes.

4.- Aquesta carta deia el següent: "A conseqüència de les crítiques circumstàncies per les que travessa el nostre país, que repercuteixen en la part econòmica de la nostra corporació, puix que ha vist augmentades les seves despeses i disminuïts els seus ingressos, en la sessió del dia 5 de l'actual, la Junta de Govern acordà demanar-vos que continuu fent ús dels drets de soci i recomanar-vos la vostra aportació mensual i així contribuir a la mida de les vostres possibilitats a l'esforç que realitza l'Acadèmia per tal de poder sobrepassar les dificultats del moment".

5.- Concretament 292'50 pessetes del 16 al 30 de novembre segon es va dir a la J. de G. del 2 de desembre de 1936.

6.- J. de G. extraordinària del 15 d'agost de 1936. També el D.O.G. del 22 de setembre de 1936, p. 1566 fa referència a aquesta subvenció que havia de recollir Boi Guilera en nom de l'entitat.

7.- J. de G. del 19 de març de 1937.

8.- J. de G. del 28 de novembre de 1938.

9.- Ley va manifestar la impossibilitat en que estava per assumir el càrrec de secretari d'actes. Es va acceptar la seva renúncia i aleshores es va proposar a Pere Piulachs per a substituir-lo.

10.- J. de G. del 14 de novembre de 1938.

11.- Joan Soler Julià havia nascut a Barcelona l'1 de març de 1883. Era fill del metge Joan Soler Buscallà. Llicenciat el 1905 amb un expedient brillant, havia ingressat a l'Acadèmia el 1904. Féu treballs sobre cirurgia i anestèsia. A l'Acadèmia fou bibliotecari (1911-1913) i secretari general (1917-1919). El 1936 era vicepresident del Barça. En ser assassinat el president del club Josep Sunyol fou membre del consell directiu provisional. Per Soler els màxims honors li van arribar en la immediata postguerra. El 22 d'abril de 1939 presidí la comissió gestora del Barça, fins que el març de 1940 era nomenat president del club el Marquès de la Mesa de Asta amb la consigna de baixar el Barça a segona divisió. Joan Soler va ser membre electe de la Reial Acadèmia juntament amb el falangista i corrupte Manuel Taure Gómez. També fou nomenat vicepresident d'aquesta acadèmia. Morí el 20 d'abril de 1944.

12.- La Vanguardia del 2 de desembre de 1936, pàg. 3.

13.- La Vanguardia del 9 de desembre de 1936, pàg. 2.

14.- La Vanguardia del 23 de desembre de 1936, pàg. 2.

15.- Pere Gabarró fou membre del Consell de Sanitat de Guerra.

16.- V. La Vanguardia del 27 de novembre de 1936, p. 3. També va parlar sobre "Els gasos asfixiants i les seves conseqüències" (La Vanguardia de l'1 de desembre de 1936 amb diverses il·lustracions), i "Els gasos de guerra, com prevenir-se contra els mateixos" (V. La Vanguardia del 10 de desembre de 1936, p. 2).

17.- L'Acadèmia va rebre aquesta carta: "Generalitat de Catalunya. Consell de Sanitat de Guerra. Secció d'Informació i Propaganda. Barcelona 1 de desembre de 1936. Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya. Ciutat. Al camarada president. L'objecte de la present es pregar-li, que a fi de realitzar una acció conjunta, sempre que aquesta Acadèmia organitzi conferències o editi opuscles relatius a activitats sanitàries (ja es tracti de defensa contra gasos, higiene col·lectiva, etc) es serveixi posar-se en relació amb aquesta oficina d'Informació i Propaganda. El saluda afectuosament, quedant vostre i de la causa antifeixista. Javier Serrano". En una altra carta J. Capó secretari del Consell de Sanitat de Guerra signada el 4 de desembre de 1936 diu que les conferències van ser desautoritzades en sessió del Consell el 28 de novembre "amb l'únic objectiu d'evitar confusions i equívocs entre la gran massa de públic profà en matèries de ciència mèdica o química, puix que en els moments actuals trascendents que viu el nostre país s'imposa una unitat de directives i una coordinació d'instruccions i normes que, en els aspectes al·ludits, cau de ple dintre la competència exclusiva del Consell de Sanitat de Guerra".

18.- Agustí Amell Sans i Frederic Roqueta Miñana: "La fórmula leucocitària en clínica"; A. Oriol Anguera: "Fisicoquímica dels òrgans perifèrics"; Enric Juncadella i Ferrer: "Nefrosi per sublimat. Aportació de dotze casos" que fou premiat per l'Acadèmia i que l'autor no va recollir per estar internat malalt al sanatori de Puig d'Olena; Miquel Amat i Barqués: "Anàlisi de les radiacions biològiques invisibles. Aplicacions"; Ricard Moragas Gràcia: "Preparació i titulació de les vacunes bacterianes en general. Noves orientacions tècniques"; Jesús Maria Bellido Golferichs: "Fisiologia de l'alimentació i del treball muscular" (V. La Vanguardia del 15 de novembre de 1936, p. 4); Emili Mira: "La prevención de las enfermedades hídras en la guerra" (V. La Vanguardia del 15 de novembre de 1936, p. 4); Antoni Caralt Massó: "Quistes hidatídics del pulmó" (V. La Vanguardia del 21 de novembre de 1936, p. 3); Antoni Salvat Navarro: "Psicología y psicotécnica aplicadas a la guerra" (V. La Vanguardia del 15 de novembre de 1936, p. 4); i Rafael Masclans: "El farmacéutico factor indispensable en els treballs de defensa positiva de la ciutat contra el perill aeroquímico" (V. La Vanguardia del 25 de desembre de 1936, p. 2 i del 29 de desembre de 1936, p. 1).

19.- La carta deia: "Ciutadà. Les circumstàncies del moment revolucionari que vivim imposen i exigeixen, a tots els organismes del regim públic i responsable de Catalunya, aquelles reformes que, fins ara, la força secular de la inèrcia rutinària impedia i ofegava i que han de millorar el nivell cultural, econòmic, sanitari i de justícia, assistència i benestar social al qual el nostre poble té un dret innegable i inajornable. No cal dir que les reformes sanitàries i d'higiene pública juguen, en aquest sentit un paper i tenen una importància vital. I per això aquesta Direcció General de Sanitat creu i treballa en la solució d'innombrables problemes entre els quals descolla pel seu doble aspecte sanitari i social el definitiu tractament dels cadàvers humans, com homenatge pòstum a una vida que fou i com a defensa profilàctica de les vides que encara són. No hem volgut però, arribar, com a colofó del nostre treball a les planes del Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, sense sentir les veus autoritzades de la professió mèdica, de la justícia popular, del reformador social, de l'artista urbanista i de tots els representants d'aquells estaments que ens poden aplanar i millorar el camí amb les seves valuoses suggestions. Per això hem organitzat aquesta enquesta i hem pensat en la vostra intervenció en una qüestió íntimament delicada però científicament saludable. La cremació dels cadàvers consisteix, essencialment en la reducció a 800-1.000 graus de temperatura i per mitjà de diferents sistemes tècnics de forns a cendres d'un cos humà, les quals cendres poden després guardar-se en una urna funerària, no més gran d'uns vint centímetres cúbics. /.../ No ens interessa però, a l'enunciar aquesta enquesta i defensa de la cremació, coaccionar en el més mínim la lliure emissió de la vostra opinió. En aquest cas, els resultats d'aquesta enquesta serien enganyosos i estèrils".

20.- En sessió de la J. de G. del 13 de juliol de 1895.

21.- Sembla que Manuel Menacho Peiron va tenir interessos econòmics relacionats amb les Amèriques pel fet de ser gendre de Francesc Prats Ferriol gerent d'una companyia de vapors (V. Diari de Barcelona del 24 de desembre de 1900, p. 14.834). El 1911 va anar a l'Argentina amb una "missió especial que li va demanar el govern d'Espanya" (V. Diari de Barcelona del 4 de novembre de 1911, p. 15.675).

22.- J. de G. del 30 de novembre de 1937. La convocatòria oficial es va fer a través del D.O.G. de 23 de desembre de 1937, p. 1.211 La carta del conseller acceptant la convocatòria del premi deia així. "Atès que la guerra, al marge de la seva tragèdia brinda un excel·lent material d'investigació que permet estudiar solucions a molta dels problemes mèdics que flagellen la humanitat, aquesta Conselleria s'ha cregut responsabilitzada a estimular els nostres homes de ciència per tal d'aprofitar aquesta dolorosa circumstància i posar-la, en el possible, al servei de la investigació i del progrés.

Desaprofitar aquesta pedrera significaria o una manca d'estímul per part dels dirigents o una manca de neguit per part dels nostres professionals i per evitar una i altra cosa ha cregut oportú obrir un premi que desvetlli o exalti les inquietuds d'aquells metges, que pel seu comès es troben cada dia amb els problemes difícils i dolorosos a què condemna la lluita.

En fer-ho, la Conselleria de Cultura, reclama l'assistència de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, no tan sols perquè així valora la seva història de seixanta anys de tasca meritíssima al servei de la medicina i de Catalunya, ans encara perquè durant tot aquest temps d'angúnia ha sabut fer ressò a la majestat dels moments que vivim, posant tota la seva contribució al servei de la guerra adés en forma de comunicacions científiques adés en forma de divulgacions que han fet palesa la seva presència a l'obra humanitària que es ve realitzant a casa nostra".

23.- V. La Vanguardia del 20 de juliol de 1938.

24.- L'adjudicació del premi consta al D.O.G. del 21 de juliol de 1938, p. 218.

25.- J. de G. del 2 de març de 1938.

26.- J. de G. del 14 de desembre de 1937.

27.- J. de G. del 27 d'octubre de 1937.

28.- J. de G. del 2 de gener de 1937.

29.- El bombardeig del 19 d'agost ja havia fet malbé diversos llibres (V. J. de G. del 30 de setembre de 1938).

30.- J. de G. extraordinària del 30 de setembre de 1937.

31.- J. de G. del 3 de novembre de 1938.

32.- J. de G. del 28 de novembre de 1938.

33.- Antoni Peyri Rocamora: "Els metges catalans emigrats", Ciutat de Mèxic, 1963, pàg. 6.

34.- V. J. Ramis: "Els Congressos de Metges i Biòlegs de llengua catalana: gairebé un segle", Barcelona, Fundació Uriach, 1996, pàg. 275.

35.- Durant la guerra havia estat assassinat el seu germà Joan Antoni que també era metge.

36.- Algú va proposar el nom "Academia y Biblioteca de Ciencias Médicas" que venia a evocar el dels seus orígens.

37.- Aquest metge es feia dir Luis Torres Marty.

38.- Acta de la Junta Consultiva del 27 de febrer de 1940.